

УДК 347.78:004.8

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.65>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ТВОРЕЦЬ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА І АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Парасюк М.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: 0000-0001-8600-5264*

Ярунів А.П.,

*студентка III курсу Інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: 0009-0000-8669-4119*

Парасюк М.В., Ярунів А.П. Штучний інтелект як творець творів мистецтва і авторське право.

У сучасних умовах використання об'єктів, створених із застосуванням технологій штучного інтелекту (ШІ), набуває масового характеру, оскільки практично будь-яка особа має можливість за допомогою відповідних програм отримувати тексти, зображення, відеоматеріали та інші результати творчої діяльності й надалі використовувати їх у засобах масової інформації, видавничій сфері, соціальних мережах та на вебресурсах. Водночас така діяльність не перебуває поза межами правового регулювання, адже відносини, пов'язані зі створенням нових або модифікованих результатів інтелектуальної діяльності, традиційно охоплюються сферою авторського права.

Зростання доступності програм штучного інтелекту та їх здатність обробляти значні масиви даних з метою формування результату за заданими користувачем параметрами актуалізує не лише питання розвитку творчих можливостей авторів, а й проблеми їх правової обізнаності та відповідальності. Саме ці процеси зумовлюють виникнення правових колізій у національній практиці щодо визначення авторства, правового статусу результатів, створених за участю ШІ, та механізмів захисту інтелектуальних прав, зокрема у сфері мистецтва, що потребує ґрунтовного осмислення й належного врегулювання з боку цивілістичної науки.

Українське законодавство загалом орієнтоване на врахування сучасних викликів цифровізації та передбачає регулювання використання цифрових технологій, цифрового й віртуального контенту, а також питань дотримання авторського права при створенні творів із застосуванням програм штучного інтелекту.

У статті здійснено аналіз ключових проблем захисту авторства у процесі створення творів мистецтва за участю ШІ, окреслено чинну національну правову базу та розглянуто окремі зарубіжні підходи до правового регулювання авторського права в умовах використання технологій штучного інтелекту. Особливу увагу приділено формулюванню авторських пропозицій щодо критеріїв віднесення творів митців до унікальних об'єктів авторського права та можливості надання їм правової охорони відповідно до законодавства про авторське право навіть за наявності використання баз або інструментів штучного інтелекту.

Ключові слова: штучний інтелект, авторське право, твори мистецтва, інтелектуальна власність, цифровий контент, авторство, правова охорона, результати творчої діяльності, зарубіжний досвід.

Parasyuk M.V., Yaruniv A.P. Artificial intelligence as a creator of works of art and copyright.

In modern conditions, the use of objects created using artificial intelligence (AI) technologies is becoming widespread, since almost any person has the opportunity to receive texts, images, video materials and other results of creative activity using appropriate programs and further use them in the

media, publishing, social networks and web resources. At the same time, such activity is not outside the scope of legal regulation, because relations related to the creation of new or modified results of intellectual activity are traditionally covered by the scope of copyright.

The increasing availability of artificial intelligence programs and their ability to process large amounts of data in order to generate a result according to user-specified parameters makes relevant not only the issue of developing the creative capabilities of authors, but also the problems of their legal awareness and responsibility. It is these processes that cause legal conflicts in national practice regarding the determination of authorship, the legal status of results created with the participation of AI, and mechanisms for protecting intellectual rights, in particular in the field of art, which requires thorough understanding and proper regulation by civil science.

Ukrainian legislation is generally focused on taking into account the modern challenges of digitalization and provides for the regulation of the use of digital technologies, digital and virtual content, as well as issues of copyright compliance when creating works using artificial intelligence programs.

The article analyzes the key problems of authorship protection in the process of creating works of art with the participation of AI, outlines the current national legal framework, and considers certain foreign approaches to the legal regulation of copyright in the context of the use of artificial intelligence technologies. Particular attention is paid to the formulation of author's proposals regarding the criteria for classifying artists' works as unique objects of copyright and the possibility of providing them with legal protection in accordance with copyright legislation even if artificial intelligence databases or tools are used.

Key words: artificial intelligence, copyright, works of art, intellectual property, digital content, authorship, legal protection, results of creative activity, foreign experience.

Постановка проблеми. В останні роки спостерігається стрімке зростання ролі штучного інтелекту (далі – ШІ) у повсякденному житті людини, науково-дослідній діяльності, сфері творчості, медицині, інженерії, моделюванні складних процесів та прогнозуванні результатів реалізації різноманітних проєктів. Технології ШІ дедалі активніше інтегруються у процеси прийняття рішень і створення нових результатів інтелектуальної діяльності, що істотно змінює традиційні уявлення про авторство, творчість і межі людської участі у створенні нових об'єктів.

Водночас ускладнення та зростання популярності процесів творення за допомогою ШІ зумовлює появу значної кількості юридично значущих питань, пов'язаних із взаємодією людини як суб'єкта права та штучного інтелекту як несуб'єктного, технічного інструменту. Насамперед це стосується визначення правової природи результатів, створених із використанням ШІ, встановлення авторства, обсягу та змісту прав людини на такі об'єкти, а також меж відповідальності за їх використання чи можливе порушення прав третіх осіб.

Наявність прогалів і колізій у чинному законодавстві, відсутність єдиного підходу у правозастосовній практиці та швидкість технологічного розвитку значно ускладнюють належний захист інтелектуальних прав у цій сфері. У зв'язку з цим питання використання штучного інтелекту в процесі створення результатів творчої діяльності потребують своєчасного, комплексного та узгодженого врегулювання як на теоретичному рівні цивільно-правової науки, так і на практичному рівні нормотворчості та правозастосування, починаючи з моменту їх виникнення і подальшої еволюції.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі цивільно-правових проблем використання штучного інтелекту у процесі створення творів мистецтва, з'ясуванні правової природи таких результатів творчої діяльності, визначенні підходів до встановлення авторства та обсягу авторських прав людини, а також у розробленні теоретично обґрунтованих і практично значущих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання захисту авторських прав в умовах активного застосування технологій штучного інтелекту.

Стан опрацювання проблематики. Питання авторства та правових наслідків використання результатів, створених із застосуванням програм штучного інтелекту, дедалі частіше стають предметом наукових дискусій і практичних напрацювань. Значну увагу цим проблемам приділяють практикуючі юристи, зокрема К. Зеров, В. Коноваленко та інші, які аналізують можливості визнання авторства, визначення правового статусу таких об'єктів та особливості їх правової охорони в межах чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Швидкий розвиток штучного інтелекту порушив низку складних питань, на які традиційне авторське право поки що не має готових однозначних відповідей. Наприклад, немає чітких відповідей на питання: «Чи можна вважати штучний інтелект автором?»

Як можна захистити твори, створені з його допомогою?». Особливо цікавлять твори мистецтва (музичні, художні), які передбачають застосування творчих здібностей.

Традиційне авторське право базується на концепції «автора» як людини-творця. Це людина, зі своєю унікальною індивідуальністю, творчістю та інтелектом, яка завжди вважалася джерелом творіння – є тим самим «автором», чії права потребують захисту.

Спочатку розглянемо першоджерела, тобто законодавство. Наприклад, стаття 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 01 грудня 2022 чітко визначає «автора» як фізичну особу, працею якої створено твір [1]. Тобто, саме автор – фізична особа, використовуючи свій геній, знання, досвід, витрачаючи час, кошти на матеріали, створюючи щось унікальне, і є тим суб'єктом, який потребує захисту щодо цього твору. ШІ в законодавстві не лише України, а й інших країн, не може бути повноцінним автором, і твори, які ним створені, не можуть бути визнані саме творчістю несуб'єктного елемента цивільного права. Причина – традиційне авторське право визнає «автора» як істоту, наділену свідомістю, інтелектом, творчою уявою та здатністю до самовираження. Саме ця людина вкладає у твір частинку себе, своєї душі та свого бачення світу. Це людина, чия творчість є джерелом оригінальності та унікальності твору. Тому твір вважається результатом цієї особистої творчої діяльності.

Але юридична практика і теорія стикаються з проблемою саме авторства і захисту авторського права тих творів, які ШІ створив за бажанням і установками свого автора. Проблема виникає тоді, коли ШІ, використовуючи вбудовані алгоритми навчання, отримання і створення бази знань, опрацьовує задане завдання автора задуму і дійсно створює іншу унікальну річ. Дійсно, сучасні моделі ШІ можуть створювати твори, що демонструють оригінальність, інновації та креативність. Вони можуть складати тексти різних типів, малювати зображення в різних стилях та складати музику професійного звучання. Це, на наш погляд, єдина позитивна сторона використання ШІ. Існує ще кілька причин визнавати машинний інтелект суб'єктом авторського права, серед яких можна назвати такі:

це стимулюватиме інвестиції в нові розробки і швидший розвиток мистецтва людства і його здобутків;

це дасть змогу генерувати нові ідеї, які не може оформити візуально людський розум;

це б стимулювало розвиток окремих галузей творчих ШІ;

це б спростило правові суперечки і відносини у сфері авторства і віднесло значну кількість створених мистецьких творів до ШІ-контенту.

Маємо кілька зауважень щодо плюсів зауважень. По-перше, системи ШІ і так будуть розвиватися і в них будуть інвестувати кошти, бо ШІ не обмежується використанням для створення творів мистецтва, а й в наукових цілях.

По-друге, визнання систем штучного інтелекту авторами мистецьких творів обумовлює необхідність надання їм цивільної правосуб'єктності, що є проблематичним, оскільки такі системи за своєю природою залишаються цифровими об'єктами. Водночас цивільне законодавство України відреагувало на виклики цифровізації суспільства шляхом внесення відповідних змін і ухвалення нових нормативно-правових актів. Насамперед було модернізовано Закон України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон). Із 01 січня 2023 року – дати набрання чинності Законом України № 2811-IX від 01 грудня 2022 – у правовій системі України закріплено право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, створені за допомогою комп'ютерної програми (ст. 33 зазначеного Закону) [1]. Дамо їх визначення новим поняттям, які закріплені Законом:

право особливого роду (*sui generis*) неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, – це унікальна правова конструкція, яка, попри схожість з авторським правом, загалом не має аналогу в Україні (ч. 1 ст. 33 Закону) [1];

неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою (далі – неоригінальний об'єкт), є об'єкт, що відрізняється від наявних подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта (ч. 1 ст. 33 Закону) [1].

Згодом підсилення згаданого основного Закону відбулося за рахунок внесення змін і/чи прийняття Закону України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX (закон не набрав чинності) [2]; Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» від 10 серпня 2023 року № 3320-IX [3] та Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» від 10 серпня 2023 року № 3321-IX [4].

Зокрема, твори, створені ШІ, можна розглядати як «...відносини, в яких цифровий контент та/або цифрові послуги розробляються відповідно до специфікації споживача» (ч. 2 ст. 2 Закону

України «Про цифровий контент та цифрові послуги») [4]. Отже, створення мистецьких творів програмними засобами ШІ розглядаються як частина речових відносин, які можна задати, записати, передати, продати, подарувати, відсудити, заперечити, знищити, а не осмислений наслідок творення людиною об'єкту інтелектуальних та речових прав.

По-третє, розвиток відносин в сфері цифровізації вимагає окремого правового регулювання, навіть кодифікації, а не застосування невідповідних цивільних норм до нових форм власності та інтелектуального розвитку суспільства.

Ми підтримуємо думку багатьох юридичних практикуючих юристів та їх об'єднань в тому, що ШІ поки що бракує свідомості чи наміру в людському розумінні. Він працює на основі створених людиною алгоритмів і не розуміє творчий процес так само, як ми. Також визнання ШІ автором може викликати етичні питання щодо ролі людини у творчому процесі та цінності людської творчості порівняно з контентом, створеним машиною.

У статті 33 Закону про авторське право під комп'ютерною програмою мають на увазі систему ШІ, наприклад, ChatGPT [7]. Загалом на просторах цифрових розробок програми ШІ нарощують свою кількість і окрім найбільш відомого згаданого чату користувачі мають:

Guru – найкращий засіб управління знаннями і пошуковий інструмент ШІ для підприємств.

ChatGPT – найкращий AI чатбот для відповідей на питання.

Microsoft Copilot (раніше Bing Chat) – найкращий асистент від Microsoft для Microsoft Edge.

FaceApp – найкращий додаток з ШІ для редагування фотографій та селфі.

Lensa – найкращий інструмент ШІ для створення художніх редагувань.

Google Assistant – найкращий віртуальний асистент для повсякденних завдань.

StarryAI – найкращий безкоштовний генератор зображень ШІ на основі текстових підказок.

Socratic – найкращий безкоштовний навчальний додаток для студентів.

Cleo – найкращий чатбот для допомоги в бюджетуванні.

Read AI – найкращий інструмент ШІ для створення резюме та транскрипцій.

Gemini – найкращий експериментальний асистент з ШІ від Google.

Deepseek – найкращий інструмент з ШІ для розробників та дослідників.

Otter – найкращий асистент на зустрічах з ШІ для реального часу трансляції.

Seeing AI – найкращий додаток з ШІ для візуальної допомоги.

Synthesia – найкращий інструмент з ШІ для створення відеороликів з тексту.

Perplexity – найкращий Пошуковий двигун ШІ для надійної інформації.

Claude – найкращий чатбот з ШІ для роздумливих, безпечних розмов.

Midjourne – найкращий Генератор зображень ШІ для художньої візуалізації.

Grammarly – найкращий асистент у написанні ШІ для чіткості та тональності.

Runway – найкращий відеоредактор, працюючий на основі ШІ, для творців.

Розгадка – найкращий інструмент для проведення зустрічей за допомогою штучного інтелекту для миттєвих підсумків.

Filmora – найкращий відеоредактор штучного інтелекту для контенту в соцмережах [8].

Отже, до суто «мистецьких» можемо віднести: FaceApp, Lensa, StarryAI, Synthesia, Midjourney, Grammarly, Runway, Filmora.

Слід сказати, що різні країни по-різному вирішують це питання. Так, європейські країни, США не визнають твори, створені ШІ, авторськими. Такі країни, як Китай, Японія вже перейшли ту межу (завдяки вищому рівню використання ШІ в творчості та житті суспільства) і в судовій практиці є визнання таких творів з авторством саме ШІ. Отже, різні правові системи, різний розвиток, власне, програм ШІ, подає різні результати щодо захисту авторства.

На ці зауваження ми можемо запропонувати схему, яка може бути використана при вирішенні рівня авторства фізичної особи, яка створює твір мистецтва засобами ШІ, відомо, що ШІ є програма, яка самонавчається, використовуючи бази, які розробники «заставляють» її прочитати і зберегти за прописаними алгоритмами. Збережені бази даних потім стають основою для використання при отриманні завдання і вказівці цілі створення нового твору іншою фізичною особою – автором-ідейником. Саме останній керує тим процесом, осмислено формує той остаточний варіант, який ШІ запропонує, володіючи наявною базою знань. Механічно, це – те саме, що б дослідник провів кілька днів, місяців, років в спеціальній бібліотеці, опрацював численну кількість наявної саме в ній літератури, прослухав численну кількість творів композиторів, чи пісень, освоїв масиви даних щодо живопису і особливостей напрямків, і в результаті цього осмислено

створив власний мистецький твір, де б точно повторив хоча б речення пісні, мазок, відтінок, частину мелодії чи акорди при цьому. Але завдяки ШІ це відбувається за лічені хвилини чи години: залежно від задуму автора. Мало того, ШІ замість людини записує це в цифрову форму, яку може змінювати теж через нові настанови чи бажання саме автора-ідейника. Звісно, при цьому програма ШІ посилається на певні джерела, з яких було почерпнуто масив інформації. Саме рівень використання цих джерел і має свідчити про унікальність новотвору. Якщо, приміром, унікальність становить вище 70% (звісно, після спеціальної перевірки), то твір можна рахувати унікальним. Але саме автор-ідейник повинен контролювати цей процес, перевіряти цей твір, вносити корективи в подальші варіанти, щоб досягнути бажаного результату.

Лише у випадку перевищення вказаного бар'єру цьому автору можна надавати можливість претендувати на авторський захист інтелектуального продукту, створеного ним за допомогою ШІ. І про рівень застосування ШІ також має бути зазначено окремо. При меншому відсотку унікальності авторське право не повинно надаватися взагалі.

Висновки. Отже, можемо підсумувати, що наявність програм ШІ значно пришвидшує прогрес суспільства і впровадження нового в його використання. Відмовлятися від творів, що формують ШІ завдяки наявним базам даних не лише не потрібно, але й вже скоро стане практично неможливо. Позитивним є те, що ШІ економить час обробки інформації, яка цінна для автора, що задумав створити мистецький твір. Також ШІ може подати варіанти (варіації) автору, з яких він може компонувати нове досягнення.

Негативним є те, що наявність ШІ вимагає правового регулювання в питанні авторства і це зумовлює задумуватись про надання чи гальмування статусу суб'єктності ШІ в питаннях творчості і нових розробок. Поки що правові системи розглядають ШІ – як річ, програму, а результати її роботи – як об'єкт інтелектуального права чи цифрового контенту, які, звісно, мають лише об'єктність.

Пропонована нами модель використання ШІ при створенні творів мистецтва (в живописі, музиці, письменстві, віршуванні тощо) із рівнем визначення унікальності створеного продукту і рівнем застосування збережених даних ШІ може стати базовою в питанні створення правових відносин, які не суперечать ні старому, ні оновленому згідно часу українському цивільному законодавству та законодавство про авторські права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
2. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року. № 2074-IX (закон не набрав чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20>.
3. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10 серпня 2023 року. № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20>.
4. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серпня 2023 року. № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20>.
5. Коноваленко В. Авторське право або право особливого роду: правовий статус об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. *Юридична газета*. 13 листопада 2025 року. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/avtorske-pravo-abo-pravo-osoblivogo-rodu-pravoviy-status-obektiv-zgenerovanih-shtuchnim-intelektom.html>.
6. Кржижановські А., Начі Р., Севілья Д. 22 найкращі додатки штучного інтелекту у 2025 році. *Guru*. 13 липня 2025 року. URL: <https://www.getguru.com/uk/reference/best-ai-apps>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 08.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026